

مقایسه نقش معنایی حیوانات در کتب آسمانی قرآن کریم و انجیل متی و یوحنا با تأکید بر «دلالت» و «موضوعیت»

asharifi@uk.ac.ir

کلیه آزاده شریفی مقدم / دانشیار گروه زبان‌های خارجی، دانشگاه شهید باهنر کرمان

فاطمه زهرا نظری رباطی / مربی مترجمی زبان انگلیسی، دانشگاه حضرت نرجس رفسنجان

دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۱۸ - پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۲۳

چکیده

یکی از ویژگی‌های کتب مقدس، روانی و سادگی متن است که با وجود معانی عمیق و دقیق به کاررفته در آنها، امکان درک این متون را برای مخاطب عامه فراهم ساخته است. واژگان معمول و مانوس با زندگی بشر، همچون اسامی مربوط به طبیعت، گیاهان و حیوانات در این متون، در عین سادگی، در جهت آموزه‌های اخلاقی و دینی به کار رفته‌اند. با توجه به کاربرد نام‌واژه‌های حوزه حیوانات در دو کتاب مقدس قرآن کریم و انجیل مسیحیت با فراوانی قابل توجه، پژوهش حاضر درصدد است تا نام‌واژه‌های این حوزه معنایی را به لحاظ فراوانی و نوع، دلالت معنایی و نیز موضوعیت در سه کتاب، بررسی و مقایسه کند. نتایج حاصل از بررسی این دسته از نام‌واژه‌ها بیانگر شباهت‌ها و تفاوت‌هایی در زمینه‌های مورد بررسی بود؛ از جمله شباهت‌ها می‌توان به فراوانی دلالت‌های دارای مشخصه‌های «ارجاعی»، «عام»، «ثابت» و «صریح» و نیز کاربرد موضوعی حیوانات در آیات حاوی موضوعات «راهنماشناسی»، «راه‌شناسی» و «انسان‌شناسی» در هر سه متن اشاره نمود. از تفاوت‌ها نیز می‌توان گستره و تنوع موضوعی بیشتر در قرآن کریم نسبت به دو پیکره متی و یوحنا را نام برد.

کلیدواژه‌ها: قرآن کریم، انجیل، دلالت معنایی، موضوعیت، نام‌های حیوانات.

خداوند متعال پیامبران خود را همراه با کتب آسمانی بر بشر نازل کرد تا راه سلامت روح و سعادت زندگی را به او نشان دهد. متن کتاب‌های آسمانی، در عین حال که حاوی مفاهیم عمیق و درخور تعمق می‌باشد، اما از آنجا که مخاطب، عامه مردم و بشر عادی فرض شده است، روان، راحت و قابل درک است. انتقال آموزه‌های دینی از طریق داستان‌ها و وقایع ساده، ساختار نحوی نسبتاً سبک جملات و نیز استفاده از کلمات و مفاهیم ملموس و مأنوس با تجربه بشر، از جمله پدیده‌های طبیعی و نام گیاهان و جانوران، مواردی هستند که امکان ارتباط بهتر و روان‌تر بین معبود و عابد را فراهم می‌سازد.

حال با توجه به، اهمیت کلیه مفاهیم کلامی و اقلام واژگانی که در آیات الهی به کار رفته که قطعاً با دلیل و برهان همراه است، حجم قابل توجه نام‌واژه‌های مربوط به جانوران در کتب آسمانی قرآن کریم و اناجیل مسیحیت و نیز با توجه به نتایج مطالعه مستقلی که بر روی کاربرد نام حیوانات در قرآن کریم انجام شده (شریفی مقدم و نظری رباطی، ۱۳۹۲)، این پژوهش درصدد است تا کاربرد این نام‌ها را در یکی دیگر از کتب آسمانی (اناجیل مسیحیت) بررسی نماید.

بررسی قرآن کریم و اناجیل مسیحیت (متی و یوحنا که در مطالعه حاضر بررسی شده‌اند) به‌لحاظ کاربرد نام حیوانات نتایج زیر را نشان می‌دهد:

- در قرآن کریم، نام چهل حیوان در ۱۹۴ آیه و ۵۷ سوره به کار رفته است. از این تعداد ۴۵ سوره مکی و ۱۲ سوره مدنی است. این کلمات در تمام جزءها به‌جز جزء ۴ و ۲۴ مشاهده شده و این اسامی مجموعاً ۲۹۹ بار به کار رفته‌اند.
- در دو انجیل متی و یوحنا به‌ترتیب شانزده و هفت حیوان به کار رفته است که بین این اسامی نام چهار حیوان، شامل گوسفند، ماهی، گرگ و الاغ مشترک بود. تعداد مجموعه اسامی به کار رفته ۸۵ بار (۴۳ بار در انجیل متی و ۴۱ بار در انجیل یوحنا) می‌باشد.

با توجه به آماری که شرح آن بیان شد، این مطالعه درصدد پاسخ به سؤالات زیر است:

الف) مقایسه کاربرد نام‌واژه‌های مربوط به جانوران و حیوانات در اناجیل مقدس مسیحیت در مقایسه با قرآن کریم چه نتایجی را نشان می‌دهد؟

ب) مقایسه دلالت نام‌ها در کتاب‌های آسمانی دو دین الهی چه مواردی از اشتراک و افتراق را نشان می‌دهد؟ و آیا می‌توان اشتراکات را مشخصه یک گفتمان الهی - مذهبی قلمداد نمود؟

ج) نقش‌های موضوعی این اقلام در کتاب‌های آسمانی دو دین الهی چه مواردی از اشتراک و افتراق را نشان می‌دهد و این موارد چگونه توجیه می‌شود؟

۱. روش شناسی پژوهش

بر اساس یافته‌های مطالعه‌ای که پیش از این بر روی دلالت معنایی نام حیوانات در قرآن کریم انجام شد (شریفی مقدم و نظری رباطی، همان) و با روشی تقریباً یکسان، داده‌های مربوط به حیوانات از انجیل متی و یوحنا استخراج گردید و با توجه به فراوانی اقلام واژگانی، در انواع دلالت معنایی و طبقات موضوعی دسته‌بندی و سپس با داده‌های مستخرج از قرآن مقایسه گردید. مجموعه نام‌ها در هر سه کتاب از متن ترجمه آنها گردآوری شده و معیار مقایسه نیز ترجمه آنها بوده است.

در زمینه دلالت و به منظور طبقه‌بندی داده‌ها بدین لحاظ، از طبقه‌بندی صفوی (۱۳۷۹) و فینچ (۱۳۸۵) — که به ترتیب، انواع دلالت را در دو زبان فارسی و انگلیسی تقسیم‌بندی کرده بودند — استفاده شد. مبنای طبقه‌بندی نام‌ها با توجه به موضوعیت، چهارچوب ارائه‌شده توسط مصباح یزدی (۱۳۸۵) بوده است. هر دو طبقه‌بندی در بخش مفاهیم بنیادی ارائه و توضیح داده شده است.

با توجه به تلاش دیرینه انسان در دستیابی به درک بهتر متون الهی، نتایج این تحقیق علاوه بر نمایش کمی داده‌ها و نیز ارائه اشتراکات و افتراقات بین سه متن می‌تواند یکی از استراتژی‌های ارتباطی مشترک را در این دسته از متون آشکار سازد. افزون بر این، تا جایی که نگارندگان اطلاع دارند، تا کنون تحلیلی مشابه در این زمینه انجام نگرفته است؛ از این رو نتایج این تحلیل می‌تواند در نوع خود جدید باشد.

در ادامه، با توجه به اینکه داده‌ها از دو متن انجیل (متی و یوحنا) استخراج شده است، توضیحی در این باره ارائه خواهد شد (توفیقی، ۱۳۸۹، ص ۸۳):

برخلاف قرآن کریم که کتابی است واحد، کتاب آسمانی نصارا انجیل‌های چهارگانه است؛ شامل انجیل متی، انجیل مرقس، انجیل لوقا و انجیل یوحنا.

انجیل «متی» قدیمی‌ترین انجیل‌هاست. طبق نظر برخی مسیحیان، تصنیف و انتشار این کتاب در سال ۳۸ میلادی بوده است. بعضی نیز آن را بین ۵۰ تا ۶۰ دانسته‌اند. این انجیل از همه انجیل‌ها مفصل‌تر است و زندگی حضرت عیسی علیه السلام را با جزئیات بیشتری بیان کرده و در ۲۷ باب به پایان می‌رسد. این کتاب در اصل به زبان عبرانی نوشته شد و سپس به زبان یونانی و سایر زبان‌ها ترجمه گردید. این انجیل به دست متی که از شاگردان دوازده‌گانه عیسی علیه السلام بود، نوشته شده است.

انجیل «یوحنا» به یوحنا پسر زبیدی منسوب است. یوحنا یکی از شاگردان مسیح و دوست پولس است. در این انجیل زندگی‌نامه و سخنان حضرت عیسی علیه السلام آمده است؛ ولی ویژگی بارز آن، مسیح‌شناسی خاص آن است. غالب محققان امروزی تاریخ نگارش این انجیل را به پایان قرن اول، یعنی نزدیک به هفتاد سال پس از حضرت عیسی علیه السلام برمی‌گردانند.

۲. مفاهیم بنیادی

در این بخش مفاهیم و مطالبی ارائه خواهد شد که مبنا و ملاک طبقه‌بندی و مطالعه داده‌های این پژوهش بوده است:

۲-۱. دلالت معنایی

فرایند انتقال معنا در زبان که توسط نشانه‌ها (signs) صورت می‌گیرد، دلالت نامیده می‌شود. بنابراین، دلالت، رابطه بین نشانه‌ها در زبان و اشیا، پدیده‌ها، حوادث و غیره در جهان واقعی و تجربی است. افلاطون واژه‌های زبان را واحد دلالت و اساس نام‌گذاری در زبان می‌دانست و هر عنصر واژگانی را برچسبی برای چیزی در جهان واقعیت تصور می‌کرد. معناشناسان بعدها بر این نظریه خرده گرفتند که واژه‌ها برچسبی برای مفاهیم مربوط به اشیا و پدیده‌هاست و نه مستقیم برای خود آنها. در جمله «من به پرورش درخت علاقه دارم»، واژه درخت بیش از آنکه به جسم خاصی در جهان اشاره داشته باشد، مفهوم کلی آن را می‌رساند.

واژه‌ها به لحاظ مصداقی که به آن اشاره دارند، متفاوت اند. به همین دلیل می‌توان آنها را بر حسب مصداقشان در جهان به انواع دوگانه زیر تقسیم نمود (صفوی، ۱۳۷۹، ص ۶۳؛ فینچ، ۱۳۸۵، ص ۲۶۴).

الف) دلالت ارجاعی (referential) و غیر ارجاعی (non referential): این دسته از واژه‌ها به هیچ مصداقی در جهان خارج ارجاع نمی‌دهند؛ همچون حروف ربط (و، اگر) و قیود احتمال و تأکید (شاید، خیلی)؛ در حالی که دسته‌ای دیگر از واژه‌ها به طور کامل ارجاعی‌اند؛ مانند شاخص‌های (indexes) زمان (دیروز)، مکان (اینجا) و شخص (ضمایر). واژه‌های فوق همیشه دارای مصداقی در جهان خارج‌اند.

ب) دلالت عام (گروهی) (generic) و دلالت خاص (جزئی) (specific): واژه‌ها گاه به مصداقی مشخص در جهان برون‌زبانی اشاره دارند و گاه به گروهی از مصادیق یا به مفهوم (concept) کلی یک مصداق بدون اشاره به مرجعی خاص. این احتمال، حتی در مورد یک واژه یا عنصر زبانی نیز وجود دارد. همچون واژه «کتاب» در جملات زیر، که یک‌بار در مفهوم خاص و یک‌بار در مفهوم عام به کار رفته است:

- لطفاً کتاب را بگذار روی میز.

- کتاب بهترین دوست انسان است.

ج) دلالت ثابت (constant) و دلالت متغیر (variable): درحالی که کلماتی چون «تهران» و «حافظ» دارای مصداق ثابت‌اند، کلماتی چون «رئیس جمهور ایران» و «رتبه اول کلاس» می‌توانند در طول زمان تغییر کند.

د) دلالت صریح (مستقیم) (denotational/direct) و ضمنی (استعاری) (connotational/metaphorical): واژه‌ها به لحاظ مفهوم مستقیم و غیرمستقیم نیز از یکدیگر متمایزند؛ مانند مفهوم «شیر» در عبارات زیر:

- شیر حیوانی وحشی است.

- سپاهان شیردل دشمن را شکست دادند.

موضوع (theme)

عناصر زبان از کوچک‌ترین عنصر (تکواژ (morpheme) و واژه) تا عناصر بزرگ‌تر (جمله و متن (text)) با هدف و منظوری خاص از سوی گوینده یا نویسنده انتخاب می‌شوند. در واقع کاربر (گویشور) زبان متن را با توجه به منظوری که در ذهن دارد، پردازش می‌کند و امکان درک موضوع را برای شنونده یا خواننده فراهم می‌سازد و به این ترتیب فرایند ارتباط کلامی میان افراد صورت می‌گیرد.

مصباح یزدی (۱۳۸۵) پس از برشمردن کاستی‌های تقسیم‌بندی‌های موضوعی موجود، دسته‌بندی موضوعی خود را به شرح زیر ارائه می‌دهد:

(۱) **خداشناسی:** شامل مباحث شناخت خدا و توحید و صفات و کلیات افعال الهی می‌شود.

(۲) **جهان‌شناسی:** شامل مباحث آفرینش جهان (زمین و آسمان‌ها و ستارگان) و پدیده‌های جوی (رعد، برق، باد، باران و...) و پدیده‌های زمینی (کوه‌ها، دریاها و...) می‌شود و ضمناً عرش و کرسی و فرشتگان و جن و شیطان نیز مورد بحث قرار می‌گیرند.

(۳) **انسان‌شناسی:** شامل مباحث آفرینش انسان، ویژگی‌های روح، کرامت و شرافت انسانی، مسئولیت و شرایط آن (آگاهی، قدرت، عمل، اختیار)، ابعاد مختلف وجود انسان، سنت‌های الهی در تدابیر فردی و اجتماعی، معاد و سرنوشت نهایی بشر می‌شود.

(۴) **راه‌شناسی:** شامل مباحث شناخت‌های عادی (انواع علم حضوری و حصولی متعارف) و غیرعادی (الهام و وحی) می‌شود و مسئله «نبوت» و ضرورت بعثت انبیاء، و هدف آن و نیز مقامات ایشان (نبوت، رسالت، امامت) و همچنین مسائل اعجاز و عصمت مطرح می‌گردد و سرانجام، مسئله جانشینی انبیا (امامت به معنای خاص) بحث می‌شود.

(۵) **راهنماشناسی:** شامل مباحث تاریخ انبیا و ویژگی‌های هر یک و کتاب‌هایی که بر ایشان نازل شده و محتویات آنها می‌شود و به تاریخ پیغمبر اسلام ﷺ و حوادثی که در زمان حیات آن حضرت اتفاق افتاده است، می‌انجامد و ضمناً تاریخ اقوام و ملل و سایر داستان‌های قرآن مطرح می‌گردد.

(۶) **قرآن‌شناسی:** مباحث کلی درباره قرآن و ویژگی‌های آن، هدف نزول، کیفیت نزول، اعجاز، جهانی بودن، ابدی بودن، اسلوب بیان (استدلال عقلی، موعظه، جدل، تمثیل، قصص و...) و مباحث محکم و متشابه و تأویل را شامل می‌شود.

(۷) **اخلاق یا انسان‌سازی قرآن:** شامل مباحث خودشناسی و خودسازی است و نیز خیر و شر در افعال اختیاری و رابطه آنها با کمال و سعادت نهایی، روش تربیت و تزکیه قرآن (بیدار کردن انگیزه‌های خیرجویی به وسیله انذار و تبشیر)، نقش ایمان و عمل و بیان رابطه آنها با یکدیگر و رابطه هر دو با علم، و سرانجام تفصیل اخلاق فاضله و ردیله.

۸) برنامه‌های عبادی قرآن: شامل مباحث نماز و روزه و حج و قربانی و دعا و ذکر می‌شود؛ یعنی اعمالی که رکن اساسی آن را تقویت رابطه انسان با خدا تشکیل می‌دهد؛ هرچند مصالح اجتماعی زیادی نیز در آنها منظور شده است.

۹) احکام فردی قرآن: شامل مباحثی است، نظیر حلال و حرام در خوردنی‌ها و نوشیدنی‌ها (اطعمه و اشربه و صید و ذبائح) و تجمل و زینت.

۱۰) احکام اجتماعی قرآن: شامل مباحث اجتماعی و حقوقی و سیاسی و اقتصادی است.

۳. بحث، تحلیل و تفسیر داده‌ها

در این قسمت و در قالب سه بخش مجزا به پرسش‌های پژوهش که به ترتیب به فراوانی، دلالت و موضوعیت نامواژه‌های متعلق به حوزه حیوانات در دو متن قرآن و انجیل مربوط می‌باشد، پرداخته و نتایج بررسی ارائه خواهد شد:

۱-۳. بررسی و مقایسه کاربرد نام حیوانات به لحاظ فراوانی و نوع در متون الهی قرآن کریم و انجیل متی و یوحنا تعداد نام‌های حوزه حیوانات در سه متن قرآن کریم و انجیل متی و یوحنا، به ترتیب ۲۹۹، ۴۳ و ۴۲ بار مشاهده شد.

نام‌های مشابه در قرآن و انجیل: گوسفند، ماهی، گرگ و الاغ.

نام‌های مشابه در قرآن و انجیل متی: گوساله، شتر و مار.

نام‌های مشابه در قرآن و انجیل یوحنا: گاو و بز.

نام‌های مشابه در انجیل متی و انجیل یوحنا: کبوتر، ماهی، گوسفند، گرگ و الاغ.

و نام‌های متفاوت به این شرح است:

نام‌های متفاوت به کار رفته بین قرآن و انجیل: مورچه، زنبور عسل، فیل، حیوانات، چهارپایان، مروارید/لؤلؤ،

پرنده، شتر، بز، غوک/قورباغه، شیر، خوک، اسب، سگ، جنبنده، هدهد/شانه به سر، میش، بلدرچین، میمون، استر،

زیورآلات دریایی (مرجان و لؤلؤ)، عنکبوت، کلاغ، مرجان و ملخ، خروس، جوجه، کبوتر، روباه، مرغ، گراز و گنجشک.

نام‌های متفاوت به کار رفته بین قرآن و انجیل متی: خروس، جوجه، کبوتر، روباه، مرغ، گراز و گنجشک.

نام متفاوت به کار رفته بین قرآن و انجیل یوحنا: کبوتر.

نام‌های متفاوت به کار رفته بین انجیل متی و انجیل یوحنا: خروس، جوجه، مرغ، روباه، گراز، گنجشک و مار.

نام‌هایی همه که در سطح سه متن با فراوانی متفاوت به کار رفته‌اند، در جدول زیر آورده شده‌اند:

نام حیوان / کتاب	سوره	کتاب	گوسفند	بقره	ماده	سوره	کتاب	گوسفند	بقره
قرآن کریم	۳	۱۷	۲۰	۲۸	۱۱	۱	۱۰	۴	۴
انجیل متی	۲	۱	-	۲	۵	-	۷	۶	۲
انجیل یوحنا	۲	-	۲	-	۱۱	۱	۲۲	۲	-

جدول (۱): فراوانی نام‌های به‌کار رفته در سه متن الهی

- با توجه به اسامی به‌کار رفته و فراوانی نام‌ها در سه پیکرهٔ مورد بررسی، می‌توان مطالب زیر را استنتاج نمود:
- در قرآن کریم نام‌واژه‌های حوزهٔ حیوانات، هم در تنوع و هم در فراوانی، به‌طرز قابل ملاحظه‌ای کاربرد بیشتر دارد.
  - مقایسهٔ سه متن مورد بررسی نشان می‌دهد که بین دو متن انجیل متی و یوحنا شباهت بیشتری به‌لحاظ انواع نام‌واژه‌ها و فراوانی کاربرد وجود دارد.
  - چهار حیوان مشترک بین سه پیکره، حیواناتی‌اند که بشر با آنها بسیار سروکار دارد و برای او مأنوس‌اند. این حیوانات ویژگی‌های خشکی و آب و نیز اهلی و وحشی را نیز دارند.
  - در بین اسامی، شتر بیشترین کاربرد را در قرآن کریم، و گوسفند در انجیل دارد که بیانگر مأنوس بودن این حیوانات با مردمان آن منطقه است.

۲-۳. مقایسهٔ کاربرد نام حیوانات به لحاظ دلالت معنایی

همان‌گونه‌که در بخش مفاهیم بنیادی قسمت (۱) عنوان شد، عناصر زبانی به‌لحاظ دلالت معنایی در واحدهای زبانی بر حسب مصداقشان، به انواع دوگانهٔ ارجاعی/غیرارجاعی، عام/خاص، ثابت/متغیر و صریح/ضمنی قابل تقسیم‌اند. بخش حاضر به مقایسهٔ انواع دلالت در متن قرآن کریم و انجیل متی و یوحنا می‌پردازد.

۱-۲-۳. دلالت ارجاعی/غیرارجاعی

بررسی نام حیوانات در سه متن مورد مطالعه نشان می‌دهد که در هر سه متن، دلالت غالب از نوع ارجاعی است. درصد دلالت ارجاعی در سه متن قرآن کریم، انجیل متی و انجیل یوحنا، به‌ترتیب ۱۰۰درصد، ۹۵.۲۳درصد و ۱۰۰درصد می‌باشد. این نوع دلالت در مقایسه با نوع غیرارجاعی آن به‌لحاظ معناساختی از شفافیت بیشتری برخوردار است و دستیابی به معنا در این نوع دلالت راحت‌تر صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر، مفهوم نام حیوان، با

توجه به مصداق آن در جهان برون زبانی فهمیده می‌شود؛ مثال‌های زیر دلالت ارجاعی را در قرآن و دو متن اناجیل نشان می‌دهد:

(۱) وَأَقْصِدْ فِي مَشِيكِ وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ؛ «در رفتارت میانه‌روی اختیار کن و سخن آرام گو، نه با فریاد بلند که منکر و زشت‌ترین صداها صوت الاغ است» (لقمان: ۱۹).

(۲) ایشان را جواب داده، گفت که طبقه شیرین زناکار را جست‌وجو می‌نماید و جز آیت یونس پیغمبر، هیچ آیتی به وی داده نخواهد شد. چه به وضعی که یونس سه شبانروز در شکم ماهی ماند، فرزند انسان هم چنان سه شبانروز در شکم زمین خواهد ماند و... (انجیل متی، باب دوازدهم، آیات ۴۰ و ۴۱).

(۳) یکی از شاگردانش که آندریاس برادر شمعون پطرس باشد، به او گفت: در اینجا پسری است که پنج نان جو و دو ماهی دارد. ولی اینها چه هستند برای این همه؟ (انجیل یوحنا، باب شش، آیات ۸ و ۹).
در هر سه نمونه، الفاظ «الاغ» و «ماهی» دارای دلالت مصداقی در جهان خارج بوده و از نوع ارجاعی است.

۲-۳. دلالت عام/خاص

بررسی نام حیوانات بیانگر این است که درصد دلالت عام در قرآن ۶۲۸۷ و در انجیل متی ۵۳۶۵ و در انجیل یوحنا ۵۸ است که نشان می‌دهد کاربرد دلالت عام در قرآن کریم در مقایسه با دو متن انجیل غالب است. برای روشن شدن مطلب، از سه متن قرآن، انجیل متی و یوحنا مثال‌هایی آورده شده است:

الف) نمونه‌های دلالت عام در قرآن کریم و انجیل یوحنا:

(۴) وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؛ «و خداوند هر حیوان را از آب آفرید، که برخی بر شکم روند و برخی بر دو پا و برخی بر چهار پا حرکت کنند و خدا هرچه خواهد، بیافریند که خدا به قدرت کامله بر همه کار خلق تواناست» (نور: ۴۵).

(۵) به‌راستی به شما می‌گویم، هر که از در به آغل گوسفندان داخل نشود، بلکه از راه دیگر بالا رود، او دزد و راهزن است (انجیل یوحنا، فصل ۱۰، آیه ۱).

(۶) و عیسی غسل تعمید یافته، بی‌تأمل بیرون آمد که ناگاه آسمان از بهر وی شکافته شد و روح خدا را دید که مانند کیبوتری نزل می‌نماید و بر وی فرود آمد. ناگاه آوازی از آسمان رسید به این مضمون که این است فرزند محبوب من، که از او خشنودم (انجیل متی، باب سوم، خطوط ۱۶ و ۱۷).

ب) نمونه‌های دلالت خاص در قرآن کریم و انجیل:

(۷) فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا؛ «و رسول خدا صالح به آنها گفت: این ناقه آیت خداست؛ آن را سیراب گردانید» (شمس: ۳۱).

(۸) لیکن او جواب داده، فرمود که من فرستاده نشده‌ام، مگر به جهت گوسفندان گمشده در خانهٔ اسرائیل (انجیل متی، یاب ۱۵، خط ۲۴).

(۹) و عیسی کرهٔ الاغی یافت و بر آن سوار شد؛ چنان که مکتوب است: «ای دختر صهیون مترس. اینک پادشاه تو سوار بر کرهٔ الاغی می‌آید» (انجیل یوحنا، فصل ۱۲، آیات ۱۴ و ۱۵).

۳-۲-۳. دلالت صریح/ضمنی

بررسی اسامی حیوانات به کار رفته در سه بیکرهٔ مورد بررسی نشان داد که دلالت صریح و مستقیم نام‌ها، از فراوانی بیشتری نسبت به دلالت ضمنی و استعاری برخوردار است. دلالت صریح در قرآن ۸۷۶۲ درصد، در انجیل متی ۷۶.۷۴ درصد و در انجیل یوحنا ۸۱.۳۹ درصد می‌باشد که بیانگر گرایش کلامی کتب آسمانی به کارگیری صراحت و شفافیت در انتقال مطلب است.

الف) نمونه‌های دلالت صریح در قرآن کریم و انجیل:

(۱۰) أُولَئِكَ يَرَوْنَ أَنَا نَسُوقُ الْمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَخُجِرْ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ؛ «آیا ندیدند که ما آب باران را به سوی زمین خشک و بی آب و گیاه می‌بریم تا حاصلی که مردم و چهارپایانشان از آن بخورند، می‌رویانیم؟ آیا باز هم چشم بصیرت نمی‌کشایند» (سجده: ۲۷).

(۱۱) پس عیسی وی را گفت که تو را نمی‌گویم که تا ایشان را عذاب ندهیم. به دریا رفته قلبابی را بینداز؛ نخستین ماهی که بیرون آید، گرفته دهانش را بگشا. یک ریال خواهی یافت. او را برداشته، به عوض من و خود به ایشان تسلیم نما (انجیل متی، باب ۱۷، آیه ۲۲).

(۱۲) شمعون پطرس به ایشان گفت: «می‌روم تا ماهی صید کنم». به او گفتند: «ما نیز با تو می‌آییم». پس بیرون آمده، به کشتی سوار شدند و در آن شب چیزی نگرفتند (انجیل یوحنا، فصل ۲۱، آیه ۳).

ب) نمونه‌های دلالت ضمنی در قرآن کریم و انجیل:

(۱۳) مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ؛ «مثل حال آنان که غیر خدا را به دوستی گرفتند، حکایت خانه‌ای است که عنکبوت بنیاد کند، و اگر بدانید، سست‌ترین بنا خانهٔ عنکبوت است» (عنکبوت: ۴۱).

(۱۴) و عیسی غسل تعمید یافته، بی تأمل بیرون آمد که ناگاه آسمان از بهر وی شکافته شد و روح خدا را دید که مانند کیوتری نزول می نماید و بر وی فرود آمد. ناگاه آوازی از آسمان رسید به این مضمون که این است فرزند محبوب من، که از او خشنودم (انجیل متی، باب سوم، خط ۱۶-۱۷).

(۱۵) به راستی، به راستی به شما می گویم، هر که از در به اغل گوسفند داخل نشود، بلکه از راه دیگر بالا رود، او دزد و راهزن است (انجیل یوحنا، فصل ۱۰، آیه ۱).

درحالی که نام حیوانات در نمونه های (۱۰)، (۱۱) و (۱۲) در حوزه معنایی خود و مستقیماً برای اشاره به نوع حیوان به کار رفته است، نمونه های (۱۳)، (۱۴) و (۱۵) کاربرد حیوان را در مفهوم استعاری، و برای اشاره صفات منتسب به حیوان، به جای مفهوم خود را حیوان نشان می دهد. الفاظ «عنکبوت»، «کیوتر» و «گوسفند» به مفاهیم «سست بنیادی»، «سبک بال بودن» و «پرهیزگاری» اشاره دارند.

۴-۲-۳- دلالت ثابت / متغیر

بررسی نام حیوانات در قرآن کریم با ۹۴٫۳۱ درصد دلالت ثابت - که به دلیل ثبات معنایی از میزان شفافیت بیشتر برخوردار است - و مقایسه آن با انجیل متی با ۹۲٫۶۱ درصد و انجیل یوحنا با ۹۰٫۶۹ درصد بیانگر شباهت بسیار زیاد بین این سه متن بدین جهت می باشد. مثال های زیر کاربرد الفاظ حیوان را در انواع دوگانه در هر دو متن نشان می دهد:

الف) نمونه های دلالت ثابت در قرآن و انجیل:

(۱۵) وَالْخَيْلِ وَالْبِغَالِ وَالْخَمِيرِ لَتُرَكَّبُوهَا وَ زِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَلْمُظُونَ؛ «و اسب و استر و حمار را برای سواری و تجمل مسخر گردانید و چیز دیگری هم که شما هنوز نمی دانید، برای سواری شما خواهد آفرید» (نحل: ۸).

(۱۷) عیسی وی را فرمود: به درستی که به تو می گویم که درین شب قبل از بانگ نمودن خروس سه مرتبه مرا انکار خواهی نمود (انجیل متی، باب ۲۴، آیه ۳۵).

(۱۸) باز بار دوم به او گفت: «ای شمعون، پسر یونا! آیا مرا محبت می نمایی؟» به او گفت: «بله خداوند! تو می دانی که تورا دوست می دارم». بدو گفت: «گوسفندان مرا شبانی کن» (انجیل یوحنا، فصل ۲۱، آیه ۱۶).

ب) نمونه های دلالت متغیر در قرآن و انجیل:

(۱۹) إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ؛ «البته خدا آنان را که ایمان آورده و نیکوکار شوند، در بهستی که زیر درختانش نهرها جاری است، داخل گرداند؛ و آنان که به راه کفر شتافتند و به تمتع و شهوت رانی و شکم پرستی مانند حیوانات پرداختند، عاقبت منزل آنها آتش دوزخ خواهد بود» (محمد: ۱۲).

(۲۰) ای اورشلیم! اورشلیم که کشنده پیغمبران و سنگسارکننده آنان که بتو فرستاده شده‌اند می‌باشی، چند بار خواستم که فرزندان تو را چنانچه مرغ، و جوجه‌های خود را زیر بال خود جمع می‌نماید، جمع نمایم و ابا نمودید (انجیل متی، باب ۲۳، آیه ۳۷).

پس عیسی وی را گفت که تو را نمی‌گویم که تا ایشان را عذاب ندهیم. به دریا رفته قلابی را ببنداز. نخستین ماهی که بیرون آید، گرفته دهانش را بگشا. یک ریال خواهی یافت. او را برداشته، به‌عوض من و و خود بایشان تسلیم نما (باب ۱۷، آیه ۲۲).

(۲۱) بدو گفت: «بله خداوندا، تو می‌دانی که تو را دوست می‌دارم». بدو گفت: «بره‌های مرا خوراک بده» (انجیل یوحنا، فصل ۲۱، آیه ۱۵).

در نمونه‌های (۱۶)، (۱۷) و (۱۸)، دلالت الفاظ «استر»، «خروس» و «گوسفندان» از نوع ثابت است؛ در نمونه‌های (۱۹)، دلالت لفظ «چهارپایان» متغیر بوده و در معانی ضمنی «شکم‌پرستی» و «بی‌عقلی» به کار رفته است؛ در نمونه (۲۰) الفاظ «مرغ» و «جوجه» به معنای «سرزمین» و «فرزندان» می‌باشد و در نمونه (۲۱) نیز لفظ «بره» به معنای «پیروان» به کار رفته است.

به‌منظور ارائه خلاصه‌ای از آنچه مطرح شد، جدول شماره (۲) انواع دلالت نام حیوانات در قرآن کریم و انجیل را هم به‌لحاظ تعداد و هم درصد فراوانی نشان می‌دهد:

کتاب آسمانی	کمیت	ارجاعی	غیر ارجاعی	عام	خاص	صریح	ضمنی	ثابت	متغیر
قرآن	عدد	۲۹۹	-	۱۸۸	۱۱۱	۲۶۲	۳۷	۲۸۲	۱۷
	درصد	۱۰۰	-	۶۲.۸۷	۳۷.۱۲	۸۷.۶۲	۱۲.۳۷	۹۴.۳۱	۵.۶۸
انجیل یوحنا	عدد	۴۱	-	۲۵	۱۸	۳۵	۸	۳۹	۴
	درصد	۱۰۰	-	۵۸.۱۳	۴۱.۸۶	۸۱.۳۹	۱۸.۶۰	۹۰.۶۹	۹.۳۰
انجیل متی	عدد	۴۱	۲	۲۲	۱۹	۳۳	۸	۳۸	۳
	درصد	۹۵	۵	۵۳.۶۵	۴۶.۳۴	۷۶.۷۴	۱۹.۵۱	۹۲.۶۸	۷.۳۱

جدول (۲): فراوانی کلی کاربرد انواع دلالت‌ها در کاربرد نام حیوانات در قرآن کریم و انجیل

بر اساس جدول شماره (۲) می‌توان مشاهده نمود که در بین دلالت‌های دوگانه معنایی، نام‌واژه‌های حوزه حیوانات در هر سه متن، از مشخصه‌های معنایی برخوردارند که دارای شفافیت بوده و با سهولت بیشتر و سرعت بالاتر درک می‌شوند. در اینجا نیز تأکید بر روانی کلام و اطمینان از انتقال پیام به مخاطب است. بدین ترتیب، استفاده از الفاظ حوزه حیوانات در سه متن مورد مطالعه، تابع یک اصل کلی است و آن شفافیت معنایی و سهولت در دستیابی به مفهوم است.

۳-۳. کاربرد نام حیوانات به لحاظ موضوع

در بخش قبل عنوان شد که نام‌واژه‌های حوزه حیوانات به لحاظ دلالت، دارای شفافیت معنایی است. با توجه به این مطلب، در این بخش، هدف بررسی این مطلب است که به چه میزان از این نام‌واژه‌ها در ارتباط با موضوعات مختلف استفاده شده است. لذا بر اساس طبقه‌بندی موضوعی ارائه شده در بخش ۳-۳، نمونه‌های موجود در سه پیکره فوق ارائه و سپس مقایسه خواهند شد:

۳-۳-۱. خدشناسی

(۲۲) آلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْ السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ؛ «آیا در مرغان هوا نمی‌نگرید که جو آسمان مسخر آنهاست و به‌جز خدا کسی نگهبان آنها نیست؟ در این امر برای اهل ایمان نشانی از قدرت حق پدیدار است» (نحل: ۷۹).

موضوع این آیه، ربوبیت، قدرت و مبدالمبادی ذات اقدس الهی است.

(۲۳) مرغان هوا را ملاحظه نمایید که نه زراعت می‌کنند و نه حصار و نه در انبار جمع می‌کنند و پدر آسمانی شما آنها را رزق می‌رساند. آیا که به چنین مرتبه، افضل از آنها نیستید؟ (انجیل متی، باب ۶، آیه ۲۶-۲۷).

در این آیه به یکی از صفات ذات اقدس الهی اشاره شده است.

۳-۳-۲. جهان‌شناسی

(۲۴) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ؛ «آیا ندیدند که ما آب باران را به‌سوی زمین خشک و بی آب و گیاه می‌بریم تا حاصلی که مردم و چهارپایانشان از آن بخورند، می‌روبانیم؟ آیا باز هم چشم بصیرت نمی‌کشایند» (سجده: ۲۷).

توضیح اینکه این آیه درباره پدیده جوی باران است.

(۲۵) و آن در حقیقت از جمیع تخم‌ها کوچک‌تر است و چون نمو نماید، بزرگ‌ترین بقول است، به نوعی که درخت می‌شود؛ چنانچه مرغان هوا آمده در شاخ‌هایش سایه‌گزین می‌کردند (انجیل متی، باب ۱۳، آیات ۳۲ و ۳۳).

این آیه در باب قوانین طبیعی حاکم بر زندگی جانداران است.

۳-۳-۳. انسان‌شناسی

(۲۶) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُخَيِّبُ الْمَوْتَىٰ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ قَالَ رَبِّي قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ؛ «و چون ابراهیم گفت: بار پروردگارا! به من بنما که چگونه مردگان را زنده خواهی کرد، خداوند فرمود: مگر باور نداری؟ گفت: آری، باور دارم؛ لیکن خواهم تا با مشاهده آن، دلم آرام گیرد. خداوند فرمود: چهار مرغ بگیر و گوشت

آنها به هم درآمیزد نزد خود؛ آن گاه هر قسمتی بر سه کوهی بگذار؛ سپس آن مرغان را بخوان تا به سوی تو شتابان پرواز کنند و آن گاه بدان که همانا خداوند بر همه چیز خلق توانا و به حقایق امور داناست» (بقره: ۲۶۰).

آیهٔ فوق به امکان معاد می‌پردازد.

(۲۷) پسر یحیی شهادت داده و گفت: «روح را دیدم که مثل کبوتری از آسمان نازل شده، بر او قرار گرفت» (انجیل یوحنا، فصل ۱، آیه ۳۲).

در این آیه به دنیای پس از مرگ پرداخته شده است.

۳-۳-۴. راه‌شناسی

(۲۸) وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِّنَ الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأَنْبِئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُم إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ؛ «و او را به رسالت به سوی بنی اسرائیل فرستد که به آنان گوید من از طرف خدا معجزی آوردم و آن معجزه این است که از گل مجسمهٔ مرغی ساخته و بر آن نفس قدسی بدمم تا به امر خدا مرغی گردد و کور مادرزاد و مبتلای به پیسی را به امر خدا شفا دهم و مردگان را به امر خدا زنده کنم و به شما از غیب خبر دهم که در خانه‌هاتان چه می‌خورید و چه ذخیره می‌کنید. این معجزات برای شما حجت و نشانهٔ حقانیت من است، اگر اهل ایمان به خدا هستید» (آل عمران: ۴۹).

در این آیه، حضرت عیسی علیه السلام در قالب معجزه به راه و روش درست اشاره می‌کند.

(۲۹) ایشان را گفت که کیست در میان شما که یک گوسفند داشته باشد و هرگاه که در روز سبت در گودالی افتد، او را نخواهد گرفت و برداشت؟ (انجیل متی، باب ۱۲، آیه ۱۱).

(۳۰) به راستی به شما می‌گویم، هر که از در به اغل گوسفند داخل نشود، بلکه از راه دیگر بالا رود، او دزد و راهزن است (انجیل یوحنا، فصل ۱۰، آیه ۱).

آیات فوق به انتخاب راه و روش درست اختصاص دارند.

۳-۳-۵. راه‌شناسی

(۳۱) فَالْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى؛ «موسی به زمین انداخت. مار مهیب شد و به هر سو شتافت» (طه: ۲۰). مفهوم آیه نشان می‌دهد که موضوع آن، ذکر حضرت موسی علیه السلام بوده و نمونه‌ای از تاریخ اقوام است.

(۳۲) ایشان را جواب داده، گفت که طبقهٔ شریر زناکار را جست‌وجو می‌نماید و جز آیت یونس پیغمبر هیچ آیتی به وی داده نخواهد شد؛ چه به وضعی که یونس سه شبانروز در شکم ماهی ماند، فرزند انسان هم چنان سه شبانروز در شکم زمین خواهد ماند و مروان نینوه با این طبقه بر محاکمه خواهند ایستاد و آن را ملزم خواهند نمود زانر که آنها به موعظهٔ یونس توبه نمودند و اینک از یونس بزرگ‌تری در اینجاست (انجیل متی، باب دوازدهم، آیات ۴۰ تا ۴۲).

(۳۳) باز بار دوم به او گفت: «ای شمعون! پس یونا، آیا مرا محبت می‌نمایی؟ به او گفت: بله خداوندا! تو می‌دانی که تو را دوست می‌دارم» بدو گفت: «بره‌های مرا خوراک بده» (یوحنا، فصل ۲۱، آیه ۱۶).
در آیات فوق به پیامبران الهی اشاره شده است.

۳-۳-۶. برنامه‌های عبادی

(۳۴) وَالْبَيْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِّنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ؛ «و نحر شتران فریه را از شعائر حج مقرر داشتیم که در آن قربانی شما را خیر و صلاح است. پس هنگام ذبح آن تا بر پا ایستاده، نام خدا را یاد کنید و چون پهلویش به زمین افتد از گوشت آن تناول و به فقیر و سائل هم اطعام کنید. خدا این بهائیم را مسخر و مطیع شما ساخته تا شکر نعمت‌های خدا را به‌جای آرید» (حج: ۳۶).

آیه فوق به قربانی در موسم حج اشاره دارد.

(۳۵) عیسی نان‌ها را گرفته و شکر نمود؛ به شاگردان داد و شاگردان به آنانی که نشسته بودند، دادند؛ و همچنین از ماهیان کوچک نیز به‌قدری که خواستند؛ و چون سیر گشتند، به شاگردان خود گفت: «خرده‌های باقی‌مانده را جمع کنید تا چیزی تباہ نشود» (انجیل یوحنا، فصل ۶ آیات ۱۱ و ۱۲).

در آیه فوق، به شکرگزاری و نیز یکی از قوانین الهی، یعنی پرهیز از اسراف، اشاره شده است.

در ارتباط با موضوعات «کتاب‌شناسی»، «اخلاق یا انسان‌سازی»، «احکام فردی» و «احکام اجتماعی»، در دو متن انجیل موردی یافت نشد. جدول شماره (۳) فراوانی کاربرد نام‌واژه‌های حوزه حیوانات را در ارتباط با موضوعات مختلف نشان می‌دهد.

موضوع کتاب	کویت	راه‌ما شناسی	کتاب‌شناسی	خداشناسی	احکام فردی	اخلاق یا انسان‌سازی	برنامه‌های عبادی	جهان‌شناسی	راه‌شناسی	انسان‌شناسی	احکام اجتماعی
قرآن کریم	عدد	۷۶	۵۷	۴۷	۳۹	۲۵	۱۷	۱۵	۱۱	۱۲	-
انجیل یوحنا	عدد	۱۳	-	-	-	-	۹	-	۱۴	۵	-
انجیل متی	عدد	۱۵	-	۳	-	-	-	۲	۱۷	۶	-

مقایسه فراوانی آیات حاوی نام‌واژه‌های حوزه حیوانات، بیانگر شباهت‌ها و تفاوت‌هایی است که در زیر به مواردی از آن اشاره خواهد شد:

- ✓ کاربرد اسامی حیوانات در آیات حاوی موضوع «راهنماشناسی»، در هر سه پیکره بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. همان‌گونه که در بخش مفاهیم بنیادی بخش موضوع اشاره شد، راهنماشناسی مبحثی است که در آن، مباحث تاریخی، از جمله تاریخ انبیا و تاریخ اقوام عمدتاً به‌شکل وقایع و داستان بیان می‌شود. فراوانی نام‌ها در این حوزه معنایی، مؤید نقش مهم و کلیدی پیامبران و پیشوایان دینی در ارائه و انتقال آموزه‌های دینی و اخلاقی است و نیز بر اهمیت نقش آنان در هدایت و روشنگری مردم دلالت دارد.
- ✓ پس از راهنماشناسی، «راه‌شناسی» و «انسان‌شناسی» موضوعاتی هستند که به‌لحاظ کاربرد نام‌واژه‌ها فراوانی بالایی را در هر سه متن به خود اختصاص داده است.

حال به تفاوت‌ها می‌پردازیم:

- ✓ در مجموع، کاربرد نام‌واژه‌ها در قرآن کریم گستره و تنوع موضوعی بیشتری دارد و این اسامی در تمام موضوعات، به‌جز احکام اجتماعی، به‌کاررفته است.
- ✓ کاربرد نام‌واژه‌ها در دو پیکره انجیل متی و یوحنا، نه‌تنها به‌لحاظ فراوانی، بلکه به‌لحاظ گستره موضوعی، بیشتر به یکدیگر شباهت دارند. موارد مشترک شامل کاربرد اسامی در موضوعات «راهنماشناسی»، «راه‌شناسی»، «انسان‌شناسی» و عدم کاربرد در موضوعات «کتاب‌شناسی»، «اخلاق/انسان‌سازی»، «احکام فردی» و «احکام اجتماعی» است.

نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی و مقایسه نام‌واژه‌های حوزه حیوانات به‌لحاظ فراوانی، دلالت و موضوعیت در دو کتاب آسمانی قرآن کریم و انجیل برنابا بوده است. پس از استخراج آیات حاوی این اسامی، طبقه‌بندی و مطالعه نقش معنایی حیوانات به‌کاررفته در متن، نتایج زیر حاصل شد:

۱. بررسی اسامی حوزه حیوانات در قرآن کریم و انجیل یوحنا و متی نشان داد که کاربرد نام‌واژه‌ها در قرآن کریم به‌لحاظ فراوانی و تنوع، به‌طرز قابل ملاحظه‌ای بیشتر است و در این مورد، انجیل متی و یوحنا شباهت بیشتری به یکدیگر دارند. به‌علاوه، بیشترین فراوانی متعلق به حیواناتی است که مردم آن سرزمین بیشتر آنها را می‌شناختند یا با آنها سروکار داشته‌اند.

۲. بررسی و مقایسه انواع دلالت در دو متن قرآن کریم و انجیل نشان داد:

– از میان دلالت دوگانه ارجاعی/غیرارجاعی، دلالت غالب در هر سه متن با آمار بسیار نزدیک (صد درصد در قرآن کریم و انجیل یوحنا و ۹۵ درصد در انجیل متی) از نوع ارجاعی است؛

- از میان دلالت دوگانهٔ عام/خاص، دلالت غالب، به عام اختصاص دارد (۶۳ درصد در قرآن کریم و ۵۸ درصد در انجیل یوحنا و ۵۳ درصد در انجیل متی). لازم به ذکر است که هر دو نوع دلالت، به لحاظ معنایی شفاف‌اند.

- از میان دلالت دوگانهٔ صریح/ضمنی، دلالت غالب در هر سه متن و با آمار بسیار نزدیک (۸۷ درصد در قرآن کریم و ۸۱ درصد در انجیل یوحنا و ۷۶ درصد در انجیل متی) از نوع صریح است.

- از میان دلالت دوگانهٔ ثابت/متغیر، دلالت غالب در هر سه متن و با آمار بسیار نزدیک (۹۴ درصد در قرآن کریم و ۹۲ درصد در انجیل یوحنا و ۹۰ درصد در انجیل متی) از نوع ثابت است.

دلالت معنایی غالب در خصوص نام حیوانات در هر دو کتاب آسمانی، که از نوع ارجاعی، عام، صریح و ثابت است و آمار نزدیک هر یک از انواع دلالت در دو متن فوق، تابع یک اصل کلی بوده و آن شفافیت معنایی و سهولت دستیابی به مفهوم است.

۳. مقایسهٔ موضوعی دو متن نشان داد:

کاربرد اسامی حیوانات در آیات حاوی به ترتیب موضوعات «راهنماشناسی»، «راه‌شناسی» و «انسان‌شناسی»، از جمله شباهت‌های میان سه متن مورد بررسی بوده است؛ و از تفاوت‌ها می‌توان به گستره و تنوع موضوعی بیشتر در قرآن کریم اشاره کرد. به علاوه، کاربرد نام‌واژه‌ها در دو پیکرهٔ انجیل متی و یوحنا، نه تنها به لحاظ فراوانی، بلکه به لحاظ گسترهٔ موضوعی، بیشتر به یکدیگر شباهت دارند.

منابع

- الهی قمشهای، مهدی، ترجمه قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمشهای، تهران، انتشارات باقرالعلوم ☞.
- ، کشف الایات، تصحیح محمدباقر بهبودی، تهران، انتشارات ایران.
- انجیل متی، ۱۲۱۵، ترجمه هنری مارتین، لندن.
- انجیل یوحنا، ترجمه هزاره نو، <https://www.novel98.com/2016/07/19/531/the-gospel-of-john/>
- پایگاه درس‌هایی از قرآن، حجت‌الاسلام قرآتی، کتابخانه، تفسیر.
- توفیقی، حسین، ۱۳۸۹، آشنایی با ادیان بزرگ، تهران، انتشارات سمت.
- حسینی دشتی، سید مصطفی، ۱۳۸۵، معارف و معاریف، انجیل، تهران، آرایه.
- شریفی مقدم، آزاده و سودابه نظری رباطی، ۱۳۹۲، پژوهشی زبانشناختی پیرامون دلالت و موضوعیت کاربرد نام حیوانات در قرآن کریم، اولین کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی، ص ۴۱۹-۴۶۷.
- صفوی، کوروش، ۱۳۷۹، درآمدی بر معنی‌شناسی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی.
- فینچ، جفری، ۱۳۸۵، اصطلاحات و مفاهیم زبانشناسی، ترجمه الهام داورپناه و دیگران، مشهد، بی‌نا.
- قزلباش، حیدرقایخان (سردار کابلی)، ۱۳۶۲، انجیل برنابا، تهران، دفتر نشر کتاب.
- کتابخانه دیجیتال نور، دایرةالمعارف قرآن کریم، قم، بوستان کتاب.
- مصباح یزدی، محمد تقی، ۱۳۸۵، معارف قرآن و طرح‌های دسته‌بندی آن، دانشنامه قرآن، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه قم.
- نرم‌افزار حفاظ ۲، محصول مجمع قاریان و حافظان قرآن کریم استان کرمان.

Encyclopaedia Britannica, www.adherents.com.

Kollmann, B, 2004, *Joseph Barnabas His Life and Legacy* (Michael Glazier Books), New York: Liturgica.